

DE LA VERBIER LA BADEN-BADEN

(Costin Popa – 18 octombrie 2009)

Festival în Alpii elvețieni

În cantonul Valais, foarte aproape de pasul Grand Saint Bernard, la 1500 m altitudine, mica stațiune rezidențială Verbier duce o existență tihnită. Tot timpul anului este deschisă amatorilor de turism și sporturi sau celor cu destui bani ca să-și permită un sejur luxos în Alpii elvețieni. Nu cred că am văzut hoteluri clasificate mai jos de patru stele. Față de cei 2700 locuitori permanenți, în iarnă numărul vizitatorilor atinge 35000. Spre a atrage, era firesc ca municipalitatea să se gândească, pentru sezonul cald, și la un festival de muzică clasică. Ființează nu de mult, doar din 1994, dar se simte că la mijloc sunt fonduri importante. Prestigiul s-a căpătat rapid. Sunt invitați instrumentiști de renume, cântăreți faimoși, dirijori celebri. Există și o orchestră proprie, special destinată festivalului. De pe afișul ediției 2009, aș nota câteva nume, nu fără un scop precis. Iată-le: dirijorii Kurt Masur, Charles Dutoit și Yuri Temirkanov, pianiștii Evgeny Kissin, Martha Argerich, Jean-Yves Thibaudet, Nelson Goerner și Teo Gheorghiu, violoniștii Joshua Bell, Julian Rachlin, Dimitri Sitkovetsky și Renaud Capuçon, violoncelistul Mischa Maisky. Ei bine, toți aceștia au fost și oaspeți ai Festivalului Internațional George Enescu, o dovadă (mai era nevoie?) că suntem în primă linie europeană și mondială. La Verbier li s-au mai adăugat, în vara lui 2009, pianiștii Lang Lang și Emanuel Ax, precum și contratenorul Philippe Jaroussky, alături de nume importante ale scenelor de operă.

Regulat, pe parcursul ultimelor două săptămâni din iulie, festivalul atrage un public select și foarte elegant care urcă străzile orașelului, pe sub cablurile telecabinelor, până la Sala Médran, un auditorium oarecum improvizat cu cca 2000 de locuri, de fapt un uriaș cort în care instalațiile acustice dau perfectă senzație de natural și unde, evident, nu există fosă.

Don Bryn

Spectacolul liric al lui 2009 a fost versiunea semi-scenică a operei **Don Giovanni** de Mozart, în regia Marthei Keller. Cunoscuta actriță elvețiană nu se află la prima confruntare cu o mizanscenă. **Dialogurile carmelitelor** de Poulenc (Opéra National du Rhin), **Lucia di Lammermoor** (Washington National Opera și Los Angeles Opera), **Don Giovanni** (Metropolitan Opera) au fost primele ei incursiuni în lumea lirică. La Verbier a folosit la maximum spațiile din jurul orchestrei, în față, în spate și în lateral, a avut imaginație și i-a transformat pe cântăreți în veritabili actori de teatru. Nu a fost foarte greu, toți având apetență pentru jocul scenic bine adâncit și expresiv.

Deși anunțate pe afiș, trei vedete au lipsit de la întâlnirea cu publicul – Edita Gruberova, care la aproape 63 de ani pare că vrea să bată recordul de vârstă al sopranelor de agilitate, mezzosoprana Susan Graham, o stilată interpretă aflată la apogeul carierei și excelentul tenor Matthew Polenzani. În locul lor, Donna Anna a fost Anna Samuil, Donna Elvira - Annette Dasch și Don Ottavio – Michael Schade. Se pare că anulările de spectacole au devenit o modă în rândul celor mari.

Verbier a fost și punctul terminus pentru Bryn Terfel în rolul Don Giovanni. După ce l-a dus pe culmi de măiestrie, odată cu reorientarea repertoriului către abordări mai dramatice, bas-baritonul galez l-a abandonat. Pro memoria, a oferit o lectură plină de nuanțe, cu rostire implicată a

recitativelor și articulare a aparté-urilor, care au sporit în consistență imediat după primele scene, atingând apogeul de rafinament. Există în vocalitatea lui Bryn Terfel agilități neașteptate pentru calibrul său de glas și aria **Finch'han dal vino**, a „șampaniei”, explodează ca o jerbă de artificii. Tot așa, în serenada **Deh vieni alla finestra**, legato-ul capătă virtuți de senzualitate care o seduc chiar pe... frumoasa spectatoare din primul rând, căreia artistul - în complicitate cu regizoarea - îi rezervă astfel o surpriză muzicală de neuitat, ca amintire estivală. Mai apoi, tălmăcirea ariei **Metà di voi quà vadano** a fost de o minuțiozitate vecină cu filigranul.

La toate acestea, s-a adăugat marea performanță a lui Terfel din scena morții eroului, concepută cu un tragism inimaginabil, declanșare zguduitoare de energii în confruntarea fatală cu spiritul Comandorului. Acceptând provocarea și clamându-și crezul, artistul a iradiat o tulburătoare dezlănțuire de revoltă, de acerbă rezistență la supliciul venit prin implacabila voce „de dincolo” a celui pe care îl ucisese.

Duelul cu impresionantul glas al bas-baritonului Thomas Quasthoff a fost de teribil impact dramatic.

Parada vocilor masculine a continuat cu basul René Pape, într-un expozeu somptuos ca sonoritate, omogen și generos timbrat. Poate că umorul și comentariul subtil i-au scăpat pe alocuri interpretului lui Leporello dar impresia generală a fost foarte bună.

Destul de stins, de șters, a fost Michael Schade. Un Don Ottavio amorf, la care nuanțele au venit din excesiv de multă emisie falsetto în aria **Dalla sua pace**. Sunete „nazale” mi-au indicat o oarecare prudență de abordare a ariei **Il mio tesoro**. Este posibil ca tenorul, în acea seară, să nu fi fost în cea mai bună dispoziție vocală.

Cu mobilitate și sugestie a cântat tânărul și puțin cunoscutul bas american Robert Gleadow (Masetto). O promisiune.

Seducție

În fine, superbe doamne, în rochii de concert, cu decolteuri generoase (la modă!), l-au făcut să vibreze pe cuceritorul Don. Și nu numai pe el. Anna Samuil are o voce lirică, de reală rotunjime sopranilă și frazează elegant. Incisivitatea atacurilor acute ale ariei Or sai, chi l'onore lipsește iar vocalizele ariei **Non mi dir** o găsesc puțin temătoare. Sunt mici reproșuri care nu îi umbresc prestația, ci îi arată cât de aproape se află de ideal. Mai puțin „prezentă” ca volum de glas, dar cu bună implicare stilistică a fost soprana Annette Dasch, într-un rol pe care l-a prezentat și la festivalul salzburghez. În schimb, surpriza și mai plăcută a venit din partea tinerei și delicatei Sylvia Schwartz, Zerlina cu intonație precisă și muzicalitate în derularea perlașelor partituri, soprană lirico-lejeră căreia viitorul îi poate rezerva multe apariții de succes. Ariile **Batti, batti, o bel Masetto** și **Vedrai carino** au fost minunat interpretate.

La pupitrul celor două ansambluri, Verbier Opera Festival și Collegiate Chorale, s-a aflat Manfred Honeck, desigur impulsivat de platoul de vedete. Ba chiar s-a văzut antrenat de Don Bryn în scena din cimitir, care i-a împărtășit câteva... „secrete”.

La Verbier, un spectacol bine proporționat ca lectură stilistică în spiritul de dramma giocoso dar care și-a păstrat atmosfera de vacanță, așa cum a dorit și regizoarea Marthe Keller.

Seară rusă

Față de Verbier, Baden-Baden (55000 de locuitori) este mult mai cunoscut. Și faimos, cu parfum de epocă. Cochetul oraș din landul Baden-Württemberg face parte din lanțul celor cu mari cazinouri, în concurență directă cu Monte Carlo. Pelerinajul la mesele de joc se face în lux și glamour dar adună și simpli împătimiți ai riscului. Și aici, municipalitatea a găsit de cuviință să organizeze un festival clasic, numai că durata lui este pe tot parcursul anului. O stagiune completă, cu concerte simfonice, camerale, recitaluri, spectacole de operă și balet, totul în compania unor mari vedete itinerante de gen. Inaugurată în 1995, noua sală de 2500 de locuri este actualmente cea mai mare din Germania, depășind-o cu puțin pe aceea de la Berliner Philharmonie, „Zirkus Karajani”. La Festspielhaus Baden-Baden, în smokinguri și rochii lungi, spectatorii pășesc pe un impecabil covor roșu, înainte de a servi o cupă de șampanie Veuve Cliquot, Taittinger sau Moët et Chandon. Lucru pe care pot să-l facă și înainte de intrare, pe platoul din fața sălii. Atmosferă bayreuthiană.

De câteva stagiuni, Valery Gergiev și ansamblurile teatrului Mariinsky din Sankt Petersburg sunt invitați permanenți în lunile de vară. În 2009, o seară a reunit două opusuri lirice clasice ruse, **Aleko** de Rahmaninov și **Iolantha** de Ceaikovski.

Un subiect ofertant, tratat de Rahmaninov într-un singur act, adaptare a libretistului Vladimir Nemirovici-Dancenko după poemul lui Pușkin, **Țiganii**, ne introduce în lumea pribegiei fără sfârșit, în care iubirea fierbinte se împletește cu sângele, gelozia cu crima. Pana de peisagist a compozitorului se simte de la primele acorduri, rău prevestitoare chiar în atmosfera de nuntă (imaginație inedită a regizorului Mariusz Trelński pentru o seară de amintiri de șatră, în jurul focului) și partitura se derulează într-un simfonism pregnant, abundând în dansuri, interludii, coruri. Rahmaninov extrage totul din orchestră, din culorile ei, chiar cu prețul sacrificării pe alocuri a dramaturgiei, cum spuneam, seducătoare ca tematică. Mă gândesc la momentele de mare tragism care marchează finalul, mai puțin construite gradual și cu destul convenționalism.

Pentru rolul titular, Valery Gergiev l-a invitat pe bas-baritonul canadian John Relyea, o voce dominatoare și tăioasă. Pagina cea mai cunoscută a operei, cavatina lui Aleko, a fost interpretată cu multă pasiune. În jurul lui Relyea, Veronika Djioeva (Zemfira), Sergey Skorokhodov (Un tânăr țigan), Segey Aleksashkin (Tatăl Zemfirei), Elena Vitman (Bătrâna țigancă), glasuri robuste mai mult sau mai puțin focusate, cântăreți buni și actori pe măsură.

Anna Netrebko...

... super-starul mondial al zilei, a fost titulara operei **Iolantha**. După concediul de maternitate, revenise deja pe eșichierul liric cu câteva luni înainte. Stârnind aprecieri diverse. Și în această pagină, remarcam unele distorsiuni în preluarea unui rol solicitant ca Lucia din opera donizettiană. La Baden-Baden însă, cu o partitură eminentemente lirică, fără nevoia de a face față agilităților stratosferice, soprana rusă s-a simțit în largul ei. A expus o voce caldă, de moliciunea și culoarea mierii, cu undiri și inflexiuni fluide. Emoționanta poveste a frumoasei fete care își recapătă vederea, iubirea care încoronează deznodământul fericit, iată pretexte romantice care merg, ca surse, de la basmul lui Andersen, prin piesa danezului Henrik Hertz **Fiica regelui René**, la libretul lui Modest Ceaikovski. Anna Netrebko a găsit în personaj tot ce i-a trebuit ca să expună și să

captiveze - visare, bucurie, amar, dragoste, revelații. A jucat cu priceperea ei obișnuită de cântăreață-actriță, a plutit ca un fulg, s-a dăruit cu totul, sincer și seducător.

Alături de ea, în rolul Contelui Tristan Vaudémont, ar fi trebuit să se afle Rolando Villazón. Ce cuplu! Numai că mexicanul a fost nevoit să-și întrerupă activitatea pentru tot anul 2009 din motive medicale. Delicata operație pe corzile vocale a reușit și chiar în aceste zile, pe website-ul propriu, tenorul își anunță reîntrarea cât mai curând, într-un repertoriu selectiv. Bine gândit, întrucât riscurile la care s-a supus până acum, se vede, i-au dăunat.

În locul lui, la Baden-Baden s-a aflat pe scenă un artist în ascensiune, l-aș putea numi - judecând după reclamă - chiar vedetă, polonezul Piotr Beczała. Este un tenor de fascinant lirism, susținut printr-un glas limpede, bine sudat între registre. Arcele de frază sprijinite de suflul lung, pe țesătură vocală ascendent-acută, sunt chiar spectaculoase. Poate că interpretul Beczała este puțin mai rece și chipul nu-i înfățișează trăirea dar cântul are o poezie cu totul remarcabilă, împlinită prin mezzecoci și falsetti bine cumpănite în context expresiv.

Surpriza pentru mine a fost tânărul bariton Alexei Markov (Robert), cu voce generoasă și extinsă, cu apetență pentru frazarea cu sens. A dovedit-o în arie și nu numai. Pe parcursul unicului act al operei **Iolantha**, am fost în proximitatea unui cântăreț aflat în pragul unei cariere importante.

Alături de cei trei, au mai cântat Mikhail Kit (René), Alexander Gergalov (Ebn-Chakia, medicul arab salvator al ochilor Iolantei), Andrei Zorin (Almerik, scutierul regelui), Fiodor Kuznetsov (într-un excelent rol de compoziție, Bertran, portarul castelului), Natalia Evstafieva (Marta, soția lui Bertran), Eleonora Vindau și Ekaterina Sergeeva (prietenele Iolantei).

Cele două opere au fost coproducții între Teatrul Mariinsky și Festspielhaus Baden-Baden, în care regizorul Trelinski a fost anturat de Boris Kudlicka (decoruri simple, ultra stilizate, cu mult metal, în care forma camerei Iolantei – un cub rotitor de sticlă - a apărut ca o rezolvare interesantă), de Magdalena Musiał (costume de inspirație clasică) și de light-designer-ul Marc Heinz (cu rol foarte important în jocurile de lumini care au simbolizat revenirea Iolantei la viața normală).

Opusul ceaikovskian abundă în imagini idilice, în pagini de romantice și în confruntări puternice, totul încheiat într-un tot unitar solid construit. Sub bagheta dinamică și expresivă a lui Gergiev, instrumentiștii și vocaliștii din cor au simțit spiritul și au cântat cu apetență, cu dăruire. Ce poate fi mai minunat pentru muzica rusă decât tălmăcirea oferită de cei veniți din spațiul autentic?